

УДК 330.101.5

DOI: 10.24144/2078-1431.2025.1(34).134-142

*Аліна Мирошниченко,
кандидат наук з державного управління
доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
ORCID 0009-0004-5984-4731*

ORBIS ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті досліджено актуальність застосування бази даних ORBIS як ефективного інструменту забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах глобалізації, цифровізації та посилення ризиків. Розкрито сутність економічної безпеки підприємств як складової національної безпеки, визначено основні сучасні загрози, зокрема політичну нестабільність, кіберзагрози, недоброчесну поведінку контрагентів, які суттєво впливають на стабільність бізнесу. Визначено, що для протидії цим викликам необхідний системний підхід з використанням інформаційно-аналітичних ресурсів.

У статті проаналізовано функціональні можливості платформи ORBIS, що містить структуровані дані про мільйони компаній у понад 200 країнах, включно з інформацією про фінансовий стан, структуру власності, кредитоспроможність та судову історію. Визначено, що ORBIS є потужним інструментом для ідентифікації фінансових і репутаційних ризиків, виявлення афільованих зв'язків і підтримки антикорупційних ініціатив. Досліджено приклади використання платформи у діяльності державних органів України (БЕБ, АРМА, ДПС), що підтверджує її ефективність для моніторингу контрагентів, пошуку активів, запобігання економічним злочинам і забезпечення прозорості бізнес-середовища.

Розкрито перспективні напрями інтеграції ORBIS у систему корпоративного управління і державного контролю, зокрема для перевірки фінансового стану партнерів, аналізу складних корпоративних структур, оцінки інвестиційних ризиків та формування превентивних заходів. Визначено, що впровадження платформи сприятиме підвищенню рівня економічної безпеки, зміцненню фінансової дисципліни та підвищенню довіри на ринку. Авторкою обґрунтовано важливість використання ORBIS як стратегічного ресурсу для забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в сучасних умовах, що відзначаються підвищеними викликами і необхідністю інноваційних рішень.

Ключові слова: економічна безпека, суб'єкти господарювання, ORBIS, інформаційно-аналітичні системи, корпоративне управління, ризики, прозорість бізнесу.

This article explores the concept of economic security of business entities within the context of contemporary threats such as military conflicts, political instability, cyber risks, financial fluctuations, and fraudulent activities. It highlights the critical role of the ORBIS platform as a modern, comprehensive information-analytical tool that supports the enhancement of economic security for enterprises in Ukraine. The study reviews the practical applications of ORBIS in the operations of government agencies, including the Bureau of Economic Security and other state bodies, as well as its use by private sector companies for risk assessment, corporate governance, and strategic decision-making.

The article emphasizes how ORBIS facilitates transparency by providing access to standardized and verified data on millions of companies worldwide, including financial reports, ownership structures, creditworthiness, and legal histories. It also discusses ORBIS's effectiveness in identifying complex corporate networks, uncovering beneficial ownership, and detecting risks related to money laundering, tax evasion, and corruption.

Finally, the research proposes several directions for integrating ORBIS into Ukraine's economic security management systems. These include improving partner due diligence, enhancing risk monitoring capabilities, supporting strategic business decisions, fostering cooperation between private enterprises and public authorities, and promoting a transparent business environment. The implementation of these measures is expected to strengthen the resilience and stability of Ukrainian enterprises amid global economic challenges.

Keywords: *economic security, business entities, ORBIS database, information-analytical tools, corporate governance, risk management, transparency, financial stability.*

Актуальність дослідження. У сучасному світі з розвиненими інформаційними технологіями питання економічної безпеки набуває нового значення і потребує застосування нових методів та інструментів. Економічна безпека є одним із ключових чинників ефективної діяльності та довгострокового розвитку будь-якого суб'єкта господарювання.

Зростання глобальних ризиків, ускладнення структури власності транснаціональних компаній, посилення вимог до фінансової прозорості та зростання масштабів фінансових злочинів вимагають комплексного підходу до виявлення загроз, оцінки ризиків і формування надійної системи контролю.

У цьому контексті особливої ваги набуває використання інформаційно-аналітичних ресурсів, здатних забезпечити доступ до структурованих даних про фінансовий стан, зв'язки, структуру власності та інші критично важливі характеристики контрагентів і партнерів. Однією з найпотужніших платформ такого типу є ORBIS — глобальна база даних, яка охоплює мільйони компаній з усього світу та надає глибокий аналітичний інструментарій для прийняття обґрунтованих рішень у сфері управління ризиками, інвестиційної політики та корпоративного контролю.

Платформа ORBIS дає змогу не лише вчасно ідентифікувати потенційні загрози, пов'язані з контрагентами, а й підвищити загальний рівень

фінансової прозорості підприємства, що є надзвичайно важливим як у приватному секторі, так і для державних структур. В умовах війни, економічної нестабільності та зростаючих вимог до контролю за походженням капіталу, використання таких інструментів стає необхідним елементом захисту економічної стійкості суб'єктів господарювання.

Таким чином, дослідження можливостей та практик застосування ORBIS як сучасного інструменту забезпечення економічної безпеки є актуальним як для вітчизняного бізнесу, так і для формування ефективної державної політики в умовах євроінтеграції, антикорупційної реформи та підвищення прозорості економічного середовища.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питання економічної безпеки є дуже багатограним та включає різноманітні складові, які досліджуються науковцями. Так, Лизун М. В. та Озарко К. С. дослідили нові виклики та загрози економічній безпеці ЄС та України [6], Кургузенкова Л. А. проаналізувала сутність поняття «економічна безпека підприємства» та чинники формування її відповідного рівня [5], Петренко О. В. та Антоненко В. Н. розглянули загрози економічній безпеці підприємства та шляхи їх подолання [8], Прокопенко Я. Г. та Гречко А. В. дослідили теоретико-методичні засади забезпечення економічної безпеки підприємства [10]. Дослідження можливостей та практик застосування ORBIS як сучасного інструменту забезпечення економічної безпеки залишається не достатньо розкритим, зокрема, у вітчизняній науковій літературі.

Постановка завдання. У сучасних умовах активізації загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання, особливо в умовах глобалізації, цифровізації економіки та зростання кіберризиків, зростає потреба у використанні ефективних інструментів для виявлення потенційних загроз, оцінювання фінансової стабільності партнерів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Одним із таких інструментів є міжнародна база даних ORBIS, яка містить актуальну та структуровану інформацію про мільйони компаній по всьому світу. Незважаючи на широкі можливості ORBIS, його потенціал як інструменту забезпечення економічної безпеки підприємств в українському науковому дискурсі досі залишається недостатньо розкритим. У зв'язку з цим виникає потреба в дослідженні функціональних можливостей цієї платформи, її практичного застосування для моніторингу контрагентів, аналізу фінансових ризиків, виявлення афілійованих зв'язків і формування антикризових заходів.

Метою статті є обґрунтування доцільності використання бази даних ORBIS як інструменту забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання та визначення напрямів її ефективного практичного застосування.

Основний матеріал і результати. Економічна безпека суб'єктів господарювання є складовою національної економічної безпеки та визначає здатність підприємства функціонувати стабільно, ефективно, із забезпеченням стійкості до зовнішніх і внутрішніх загроз. У науковій літературі дане поняття розглядається як стан захищеності підприємства від негативного впливу чинників, що можуть призвести до втрати ресурсів, фінансової нестабільності, банкрутства або зниження конкурентоспроможності.

У сучасних умовах спектр загроз економічній безпеці бізнесу значно розширився. Серед основних чинників дестабілізації варто виділити:

- військові дії та їхній вплив на логістику, ринки збуту, інвестиційну привабливість;
- політичну та регуляторну нестабільність;
- кіберзагрози, витоки даних, інформаційні атаки;
- посилення конкурентного тиску та тінізацію економіки;
- інфляційні коливання та колапси фінансових ринків;
- недобросовісну поведінку контрагентів (фіктивні компанії, фінансова неспроможність партнерів тощо).

Таким чином, сучасне трактування економічної безпеки виходить за межі виключно фінансових показників і охоплює весь спектр факторів, які можуть порушити цілісність, стабільність і життєздатність бізнес-структури. Відповідно, забезпечення економічної безпеки передбачає системний підхід, який включає моніторинг ризиків, аналіз фінансово-економічного стану партнерів, впровадження систем управління ризиками, а також використання сучасних інформаційно-аналітичних інструментів, зокрема глобальних баз даних.

У такому контексті платформа ORBIS, яка забезпечує доступ до перевіреної інформації про мільйони компаній по всьому світу, набуває особливого значення як ефективний інструмент виявлення загроз і прийняття превентивних рішень у сфері економічної безпеки.

ORBIS — це глобальна база даних компаній, що містить інформацію про понад 580 мільйонів приватних і публічних компаній з понад 200 країн. База включає: фінансову звітність (включаючи консолідовану), структури власності (в тому числі бенефіціарів), інформацію про керівництво компаній, показники кредитоспроможності, участь у судових спорах, зв'язки з іншими юридичними та фізичними особами [1]. ORBIS не просто надає інформацію, це ретельно зібраний, оброблений та стандартизований широкий спектр даних, щоб зробити інформацію багатшою, потужнішою та легкою для інтеграції.

Платформа розроблена компанією Bureau van Dijk, яка є частиною Moody's Analytics. Вона є особливо цінною для транснаціонального аналізу, перевірок та стратегічного планування.

Забезпечення економічної безпеки включає виявлення та нейтралізацію загроз фінансовій стабільності, діловій репутації та конкурентоспроможності компанії. ORBIS допомагає в цьому за кількома напрямками: ідентифікація потенційних ризиків (доступ до історичних даних дозволяє виявити недобросовісну ділову поведінку, фінансову нестабільність або ризиковані бізнес-зв'язки); прозорість структури власності (можливість аналізу кінцевих бенефіціарів унікає залучення до сумнівних або офшорних схем); підтримка антикорупційних ініціатив (перевірка зав'язків з політично значущими особами, що важливо у державних закупках і для банківської сфери) [1].

База ORBIS має широке практичне використання в різноманітних сферах і можливості його використання все збільшуються.

У сучасній бізнес-практиці ORBIS слугує надійним інструментом для перевірки контрагентів перед укладанням угод, дозволяючи оперативно отримувати інформацію щодо фінансової стабільності компаній, наявності судових спорів, репутаційних ризиків або включення до санкційних списків. Крім того, ORBIS активно використовується у процесі вивчення ринкової ситуації, коли виникає потреба у регулярному відстеженні діяльності конкурентів, динаміки розвитку партнерів та потенційних клієнтів. Це сприяє глибшому розумінню тенденцій та структури відповідного ринку.

У сфері інвестування платформа надає можливість проводити всебічний аналіз компаній за фінансовими показниками, що формувалися протягом кількох років, а також вивчати особливості структури капіталу, що вкрай важливо для прийняття виважених інвестиційних рішень. ORBIS також відіграє вагомую роль у сфері державного управління, де її інструменти дозволяють оцінювати надійність учасників державних закупівель, виявляти фіктивні юридичні особи та перевіряти прозорість структури власності.

Впровадження ORBIS у систему корпоративного управління дозволяє зміцнити фінансову дисципліну, посилити контроль за внутрішніми процесами та налагодити ефективну аналітику. Це сприяє підвищенню рівня прозорості діяльності, формуванню якісної системи аудиту, а також забезпечує відповідність міжнародним стандартам у сфері боротьби з відмиванням коштів і фінансового моніторингу. У результаті компанія стає привабливішою для інвесторів та партнерів, здатна ефективно управляти ризиками й підтримувати високу репутацію на ринку.

Як приклад використання ORBIS розглянемо наступне:

1. У період з жовтня 2022 року по січень 2023 року Бюро економічної безпеки України (БЕБ) активно співпрацювало з компанією Moody's Analytics. Ця співпраця передбачала надання працівникам БЕБ семи пробних ліцензій на доступ до ORBIS. Використання БЕБ бази даних Orbis є важливим кроком у зміцненні аналітичних можливостей агентства. Це дозволяє ефективніше боротися з економічними злочинами та забезпечувати економічну безпеку України [4].

Доступ до ORBIS надає БЕБ можливість: аналізувати корпоративні структури: визначати зв'язки між компаніями, включаючи офшорні структури та бенефіціарних власників; виявляти ризики: ідентифікувати потенційні загрози, пов'язані з фінансовими злочинами, такими як відмивання коштів та ухилення від сплати податків; підвищувати ефективність розслідувань: швидко отримувати доступ до стандартизованих даних для підтримки оперативних та стратегічних рішень.

2. Агенство з розшуку та менеджменту активів (АРМА) активно використовує ORBIS для виявлення та розшуку активів, одержаних від корупційних та інших злочинів. Платформа надає детальну інформацію про корпоративні структури та ієрархії компаній, що є важливим для розуміння організаційної рамки компаній та корисно для визначення кінцевих бенефіціарних власників (UBO) компаній. У 2023 році за сприяння

Консультативної місії Європейського Союзу в Україні АРМА поновило безоплатний доступ до системи ORBIS [7].

3. ORBIS є офіційним інструментом, який підвищує якість податкових перевірок і посилює спроможність податкових органів протидіяти ухиленню від оподаткування в міжнародному контексті. Відповідно до Методики, затвердженої наказом Державної податкової служби України від 09.06.2023 № 444, для визначення контрольованих операцій, які здійснювались платниками податків із пов'язаними особами — нерезидентами, передбачено використання ряду джерел інформації, зокрема, базу даних ORBIS [9]. Тобто, ORBIS визнається офіційно рекомендованим джерелом для перевірки належності компаній до міжнародних груп компаній, вивчення структури власності, зв'язків із нерезидентами та здійснення фінансового аналізу.

4. ORBIS не є криптовалютою і не зберігає даних про блокчейн-транзакції напряду. Однак вона може бути використана для аналітики компаній, які працюють у сфері криптовалют (наприклад, біржі, фінтех-компанії, стартапи у сфері DeFi тощо), зокрема для аналізу їхньої прозорості, звітності або структури власності. З кожним роком з'являються дослідження, які допомагають в дослідженні фінансування криптовалютних проєктів.

Наприклад, дослідження, проведене CORPNET-групою з Університету Амстердама, використало дані ORBIS для побудови глобальної мережі власності компаній. Це дозволило виявити ключові компанії, що відіграють центральну роль у схемах міжнародного ухилення від оподаткування, багато з яких зареєстровані в Нідерландах та Великобританії. Дослідження показало, що ці компанії часто використовуються як проміжні ланки для перенаправлення прибутків через юрисдикції з пільговим оподаткуванням, що сприяє зниженню податкових зобов'язань транснаціональних корпорацій [2].

Крім того, інше дослідження, опубліковане в Nature, використало базу даних ORBIS для ідентифікації офшорних фінансових центрів (OFCs). Це дозволило дослідникам виявити країни, які відіграють ключову роль у глобальних потоках капіталу та схемах ухилення від оподаткування [3].

На основі проведеного дослідження можемо виділити наступні напрямки інтеграції інформаційних можливостей бази даних ORBIS для підвищення ефективності системи економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні:

1. Використання ORBIS для перевірки фінансового стану, структури власності, афілійованих зв'язків та історії діяльності бізнес-партнерів, що дозволить мінімізувати ризики співпраці з ненадійними або шахрайськими суб'єктами.

2. Застосування аналітичних інструментів ORBIS для виявлення складних корпоративних схем, які можуть приховувати реальних бенефіціарів, що особливо важливо у боротьбі з відмиванням грошей та ухиленням від оподаткування.

3. Залучення даних ORBIS для аналізу ключових фінансових показників і трендів, що дасть змогу оперативно виявляти ознаки кризових явищ і своєчасно реагувати на потенційні загрози.

4. Використання ORBIS у процесах прийняття стратегічних рішень для визначення найбільш ризикованих напрямів діяльності, оцінки інвестиційних проектів та вибору надійних партнерів.

5. Впровадження доступу до перевіреної міжнародної інформації сприятиме підвищенню прозорості бізнес-середовища, що позитивно впливає на репутацію підприємств і загальний рівень економічної безпеки.

6. Розробка механізмів обміну та аналізу даних між ORBIS і державними органами (наприклад, Бюро економічної безпеки, податковими службами) для комплексного моніторингу економічних ризиків на національному рівні.

Впровадження зазначених напрямів сприятиме формуванню ефективної системи управління економічною безпекою, що враховує глобальні виклики та сучасні технологічні можливості.

Висновки. ORBIS, що надає доступ до перевірених даних про мільйони компаній у світі, є потужним інструментом для виявлення загроз, підвищення прозорості бізнес-середовища та прийняття обґрунтованих превентивних рішень, вона ефективно використовується для аналізу структури власності, фінансової стійкості, корпоративних зв'язків, а також підтримує державні органи у боротьбі з економічними злочинами, корупцією та ухиленням від оподаткування.

Практичне застосування ORBIS у діяльності таких установ, як БЕБ, АРМА та ДПС свідчить про важливість інтеграції цієї платформи у систему економічної безпеки України. Запропоновані напрями інтеграції ORBIS у корпоративне управління й державний контроль сприятимуть підвищенню ефективності виявлення та нейтралізації ризиків, зміцненню фінансової дисципліни і формуванню довіри на ринку.

Таким чином, ORBIS є стратегічно важливим ресурсом для сучасного бізнесу і державних інституцій, що сприяє забезпеченню економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах глобалізації та нових викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bureau van Dijk — A Moody's Analytics Company. (n.d.). ORBIS — Global company information and business intelligence. URL: <https://www.bvdinfo.com/en-gb/our-products/data/international/orbis> (дата звернення 19.05.2025)
2. Garcia-Bernardo J., Fichtner J., Takes F.W., Heemskerk E.M. Uncovering Offshore Financial Centers: Conduits and Sinks in the Global Corporate Ownership Network // *Scientific Reports*. 2017. Vol. 7. Article number: 6246. URL: <https://arxiv.org/abs/1703.03016> (дата звернення 22.05.2025)
3. Garcia-Bernardo J., Takes F.W., Heemskerk E.M. Corporate Control and Global Corporate Ownership Networks: Identifying Central Players and Key Channels in Tax Avoidance. 2019. URL: <https://arxiv.org/abs/1904.12397> (дата звернення 22.05.2025)
4. ЗВІТ про діяльність Бюро економічної безпеки України за 2022 рік URL: <https://esbu.gov.ua/storage/app/sites/32/zvit-pro-diialnist-biuro-ekonomichnoi-bezpeky-ukrainy-za-2022-rik.pdf> (дата звернення 21.05.2025)

5. Кургузенкова Л. А. Теоретико-методичні підходи до формування економічної безпеки підприємства в сучасних умовах // Економіка та суспільство. — 2022. — № 43. — С. 35–39. — URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2998/2918> (дата звернення 19.05.2025)
6. Лизун М.В., Озарко К.С. Економічна безпека ЄС та України: нові виклики та загрози. //Серія: Економіка. — 2023 – №25. — С.117–127. — URL: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-117-127>
7. Офіційний веб сайт АРМА. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/es-posiliv-spromojnosti-arma-u-viyavlenni-ta-rozshuku-aktiviv> (дата звернення 22.05.2025)
8. Петренко О. В., Антоненко В. Н. Загрози економічній безпеці підприємства та шляхи їх подолання // Економіка та суспільство. — 2023. — № 51. — С. 88–92. — URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4739/4680> (дата звернення 19.05.2025)
9. Про затвердження Методики проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи: Наказ ДПС від 09.06.2023 № 444. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/nakazi/78250.html> (дата звернення 23.05.2025)
10. Прокопенко Я. Г., Гречко А. В. Теоретико-методичні засади забезпечення економічної безпеки підприємства // Економічний часопис. Уманський державний педагогічний університет. 2023. № 1. С. 118–123. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/299201/291826> (дата звернення 19.05.2025)

REFERENCES

1. Bureau van Dijk — A Moody's Analytics Company. (n.d.). ORBIS — Global company information and business intelligence. Retrieved from <https://www.bvdinfo.com/en-gb/our-products/data/international/orbis> (accessed 19 May 2019) [in English].
2. Garcia-Bernardo J., Fichtner J., Takes F.W., Heemskerk E.M. Uncovering Offshore Financial Centers: Conduits and Sinks in the Global Corporate Ownership Network // *Scientific Reports*. 2017. Vol. 7. Article number: 6246. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1703.03016> (accessed 22 May 2019) [in English].
3. Garcia-Bernardo J., Takes F.W., Heemskerk E.M. Corporate Control and Global Corporate Ownership Networks: Identifying Central Players and Key Channels in Tax Avoidance. 2019. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1904.12397> (accessed 22 May 2019) [in English].
4. ZVIT pro diialnist Biuro ekonomichnoi bezpeky Ukrainy za 2022 rik Retrieved from <https://esbu.gov.ua/storage/app/sites/32/zvit-pro-diialnist-biuro-ekonomichnoi-bezpeky-ukrainy-za-2022-rik.pdf> (accessed 21 May 2019) (in Ukrainian) [in Ukrainian].
5. Kurguzenkova L. A. (2022) Teoretyko-metodychni pidkhody do formuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Theoretical and methodological approaches to the formation of economic security of the enterprise in modern conditions]. *Ekonomika i obozrenie*. 43, 35 — 39. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2998/2918> (accessed 19 May 2019) [in Ukrainian].

6. Lizun M.V., Ozarko K.S. (2023) Ekonomichna bezpeka YeS ta Ukrainy: novi vyklyky ta zahrozy [Economic security of the EU and Ukraine: new challenges and threats]. Series: Economics. 25, 117–127 <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-117-127> [in Ukrainian].
7. Official ARMA website. Retrieved from <https://arma.gov.ua/news/typical/es-posiliv-spromojnosti-arma-u-viyavlenni-ta-rozshuku-aktiviv> (accessed 22 May 2019) [in Ukrainian].
8. Petrenko O. V., Antonenko V. N. (2023) Zahrozy ekonomichnii bezpetsy pidpriemstva ta shliakhy yikh podolannia [Threats to the economic security of the enterprise and ways to overcome them]. Economy and society. 51, 88–92. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4739/4680> (accessed 19 May 2019) [in Ukrainian].
9. On Approval of the Methodology for Inspection of General Provisions of Tax and Other Legislation of Ukraine, Control over Compliance with Which is Vested in the Tax Authorities: Order of the State Tax Service № 444 (2023, June, 09). Retrieved from <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/nakazi/78250.html> (accessed 23 May 2019) [in Ukrainian].
10. Prokopenko Y. G., Grechko A. V. (2023) Teoretyko-metodychni zasady zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Theoretical and methodological principles of ensuring economic security of the enterprise]. Economic Journal. Uman State Pedagogical University. 1, 118–123. Retrieved from: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/299201/291826> (accessed 19 May 2019) [in Ukrainian].